

mogućih utjecaja arhiva, arhivista i arhivskoga gradiva na ostvarenje koncepta društvene pravde. Kako bi objasnili značenje i upotrebu pojma društvene ili socijalne pravde u arhivističkoj stručnoj i znanstvenoj literaturi, autori donose analizu radova iz četiriju časopisa s engleskoga govornog područja (*Archivaria*, *American Archivist*, *Journal of the Society of Archivists* i *Archival Science*).

Kimberly Anderson sa Sveučilišta Wisconsin-Milwaukee autorica je članka *The footprint and the stepping foot: archival records, evidence, and time* (*Otisak stopala i sljedeći korak: arhivski dokumenti, dokazi i vrijeme*). Polazeći od strategije sveobuhvatnoga dokumentiranja društva i elektroničkog okruženja, autorica ukazuje na potrebu teorijskoga redefiniranja značenja i obuhvata pojma *dokument* kao podloge za vrednovanje i akvizicijsku politiku u praksi. Arhivističke koncepte *dokumenta* (*record*) i *dokaza* (*evidence*) određuje kao društveno-kulturne konstrukte koji proizlaze iz konkretnoga vremena u kojem se promatraju. Kao ključni element u rekonceptualizaciji pojma *dokument* vidi razumijevanje njegove semantičke stabilnosti i strukture, za razliku od stabilnosti oblika (forme) i sadržaja, te utvrđuje tri tipa rekonceptualiziranih dokumenata: *dokumentarni* (*documentary records*), koji uključuju tradicionalne arhivske konvencionalne i audiovizualne dokumente, *usmeni* (*oral records*), koji uključuju usmenu tradiciju, i *kinetički* (*kinetic records*), koji uključuju ples, običaje, vještine i sport, tj. sve one aktivnosti koje imaju povijesno podrijetlo i koje se izvode na semantički stabilne načine.

Nenad Bukvić

Archives and Records, The Journal of the Archives and Records Association,
34, 1(2013)

Časopis *Archives and Records* publikacija je koju izdaje *Archives and Records Association*. Glavne su urednice časopisa Alexandrina Buchanan, predavačica na Arhivskim studijima Škole za povijest, jezike i kulturu te Charlotte Harrison, predavačica na kolegiju Arhivi i upravljanje zapisima Škole za povijest, jeziku i kulturu, obje sa Sveučilišta Liverpool u Velikoj Britaniji kao i Jenny Bunn, predavačica na kolegiju Arhivi i upravljanje zapisima Odsjeka za informacijske studije na Sveučilištu College u Londonu.

Proljetno izdanje časopisa *Archives & Records* donosi nam osam članaka, dva nekrologa, sedam prikaza knjiga i jedan prikaz izložbe. Margaret Procter i Elizabeth Shepherd u uvodu časopisa (*Writing the record office*) u osnovnim crtama iznose temu, a riječ je o razvoju pismohrana i arhiva, koja se proteže kroz sve članke ovoga posebnog izdanja časopisa, koji na taj način pomogli u popunjavanju povijesne slike razvoja mjesnih arhiva u Velikoj Britaniji. Isto su tako svojim prinosom željeli potaknuti više istraživačkih projekata i pisanih radova na tu temu, pa su donijele pregled dijela ključnih izvora dostupnih za takve studije te predložile tipolo-

logiju koja pomaže pronaći smisao u različitom podrijetlu već identificiranih mjesnih pismohrana.

Prvi članak, *Myths of the golden age: English local record offices, 1947–1962* (*Mitovi Zlatnoga doba: Mjesne pismohrane u Engleskoj, 1947–1962*), bavi se nastankom i razvojem mjesnih pismohrana u Engleskoj nakon Drugoga svjetskog rata, a temelji se na osobnom iskustvu njegova autora Michaela Cooka. U njemu približe prikazuje način mišljenja karakterističan za navedeno razdoblje, rad relevantnih javnih ustanova, kao što su Nacionalni registar arhiva i Britansko udruženje arhiva, ali i rad vlade, te objavljene studije.

U članku *County committee to county record office? The National Register of Archives and the growth of the county archive network* (*Od županijskog odbora do županijske pismohrane? Nacionalni registar arhiva i razvoj državne arhivske mreže*) Melinda Haunton istražuje paralelne veze između novoosnovanoga Nacionalnog registra arhiva i rastuće mreže mjesnih pismohrana u Engleskoj između 1945. i 1959. Autorica u radu također istražuje mogućnosti nastanka konflikta, suradnje i kooperacije među zaposlenicima u središnjem Registru, čiji se rad odvija u županijskim okvirima, te niz mogućih pristupa radu neophodnomu za očuvanje i uporabu zbirka na lokalnoj razini. Otkrivajući potencijal dokumenata županijskih odbora, ovaj rad predstavlja bogat prinos ranoj povijesti razvoja mreže pismohrana.

Treći članak, *English local records: problems and proposals, 1880–1920* (*Engleske mjesne pismohrane: problemi i prijedlozi, 1880–1920*), napisala je Margaret Procter, a govori o problematici zaštite regionalnih pismohrana, posebice lokalnih i crkvenih, koja je postala predmetom interesa u povjesničarskim i antikvarskim znanstvenim krugovima u drugoj polovici 19. stoljeća. Autorica u članku iznosi brojne neformalne i stručne prijedloge povezane s rješavanjem problema koji se javljaju prilikom zaštite, rukovanja i korištenja gradiva u pismohranama. Mnogi od navedenih problema i ponuđenih rješenja vrlo su bliski i poznati današnjoj praksi. I dalje se vodi rasprava o donošenju propisa o lokalnoj građi, uvođenju nacionalnih standarda i središnjem nadgledanju repozitorija, kao i o odgovarajućoj obuci arhivista, a skandali koji nastaju kad dođe do širenja zaštićenih informacija, jedini su način buđenja javnosti u svezi s problematikom čuvanja gradiva. Već tada, odnosno 1890-ih, u središtu su interesa bila pitanja o zajedničkim službama i partnerstvu, što se u današnje vrijeme drži pionirskim prijedlozima. Druge ideje o kojima autorica govori jednako su kontroverzne kao i prije sto godina, posebice one koje se bave regionalnim arhivskim centrima. Model arhivskih odredbi po okruzima u Engleskoj, koji se pojavio nakon Drugoga svjetskog rata, ipak često nije sukladan sa stavovima i predviđanjima dobro informiranih »arhivističkih interesnih grupa« iz kasnoga 19. i ranoga 20. stoljeća.

Svojim radom, *From Record Commissions to Record Repositories: archival custody in Wales, 1800–1995* (*Od zapisničkih povjerenstava do spremišta gradiva: nadzor nad arhivskim gradivom u Walesu, 1800–1995*), Susan Jane Davies i Julie

Dawn Stanton Mathias željele su pružiti uvid u dugu i složenu priču koja počinje pojavom zanimanja javnosti za nadzor nad arhivskim gradivom i rukopisima u Walesu tijekom 19. st., njihovu prirodu i opstanak. U drugom dijelu članka autorice se fokusiraju na napredak u čuvanju i nadzoru lokalnoga administrativnoga gradiva tijekom 20. st., određuju čimbenike koji su zajednički Engleskoj i Walesu, navodeći ustanove koje su svoje početke imale u Walesu, ulogu koju su imale Nacionalna knjižnica i knjižnice na sveučilištima te postupnu pojavu mreže mjesnih i regionalnih pismohrana, koja je nastala nešto kasnije nego u Engleskoj. Završna je točka 1995., godina uoči radikalnih promjena u strukturi lokalne vlasti (travanj 1996) i tri godine prije transfera vlasti iz Westminstera u Wales, što je među prvim čimbenicima koji su uvjetovali prijenos odgovornosti u sferi kulture i kulturnoga naslijeđa. Razvojni proces rukovanja dokumentima u Walesu tijekom 19. i 20. st. otkrio je nekoliko razina koje bi se trebale istražiti i razmotriti. Autorice ističu kako je to zadaća koja iziskuje terensko istraživanje mjesnih pismohrana. Druga razina koja zaslužuje sličnu pozornost obuhvaća razdoblje prije i nakon reorganizacije lokalne vlasti 1974., kad su stvorene puno veće administrativne jedinice, jer omogućuje istražiti iskustvo promjena i razmotriti paralelni odnos s reorganizacijom iz 1996., koja ih je ponovo usitnila po povijesnom županijskom obrascu. Nedostatak dokumentacije koja oslikava iskustva arhivista tijekom navedenoga razdoblja mogao bi se nadoknaditi *usmenim povijesnim projektom*, pri kojem bi intervjuirali neke od ključnih osoba u okrugu Wales i nacionalnim spremištima gradiva koji su postojali u tom vremenu, čime bi se sačuvala njihova iskustva za buduću profesionalnu korist. Autorice su u radu objavile nekoliko kvalitetnih studija vezanih za županijsko gradivo i arhivsku djelatnost u Walesu, naglašujući kako još uvijek postoje velike praznine koje bi trebalo popuniti daljnjim istraživanjima povijesne periodike, kao i posvećivanjem više vremena dokumentiranju povijesti svake mjesne arhivske službe i razmatranju perspektiva sa strane korisnika.

Peti članak, *Yorkshire archives and a league of gentlemen: the Yorkshire Archaeological Society and record collecting 1863–2013* (Arhivi Yorkshirea i liga džentlmjena: Arheološko društvo Yorkshire i prikupljanje gradiva, 1863–2103), napisali su Kristy McHugh i Brian Barbera povodom 150. obljetnice postojanja Arheološkoga društva Yorkshire (1863), koje je više od stoljeća lider u prikazivanju rezultata arheoloških i povijesnih istraživanja za povijesni okrug York. Uz to se od 1896. brine o prostoru u kojem se čuva njihova knjižnica i arhiv, kao i o drugim objektima na različitim lokacijama u Leedsu. Društvo, kao volonterska udruga, svoj prihod ostvaruje investicijama i pretplatom svojih članova. Povijesno gradivo, radi njegova što sigurnijega čuvanja, aktivno su počeli prikupljati potkraj 19. st., a njihov se imetak značajno povećao početkom 20. st., u razdoblju u kojem je vrlo malo javnih ustanova u Yorkshireu prikupljalo gradivo, a i one koje su to radile bile su na lokalnoj razini. Situacija se počela radikalno mijenjati nakon 1948., kad je velika administrativna podjela Yorkshirea ostavila skučen prostor u kojem je Društvo moglo djelovati. Ovaj članak opisuje osnovne čimbenike koji su utjecali

na aktivnosti Društva oko prikupljanja arhivskoga gradiva i na razvoj njegova arhivskoga repozitorija u najznačajniji centar te namjene u cijeloj regiji Yorkshire.

U šestom članku, *A history of the Shetland Archives (Povijest Shetlandskog arhiva)*, autorica Joanne Ruth Wishart naglašuje kako je za spoznavanje karaktera i pravca djelovanja te razvoja lokalnog arhiva nužno istražiti njegovu pretpovijest i njegov nastanak. Glavna svrha postojanja svakoga mjesnog administrativnog arhiva jest upravljanje dokumentacijom nastalom radom lokalne vlasti, ali velik broj tih pismohrana čuva i zbirke bitne za lokalnu povijest. Autorica ističe kako je zadatak istraživanja bio pokazati kako ljudi i događaji, koji prethode osnivanju arhivske službe, ne samo oblikuju buduće zbirke već i direktno utječu na osobe koje donose konačne odluke i formiraju same osnove te službe. Sto godina prije osnivanja Arhiva u Shetlandu mali broj mještana preuzeo je na sebe zadaću prikupljanja i čuvanja dokumentarnoga gradiva lokalne važnosti. Kad je sedamdesetih godina prošloga stoljeća otvoren, Arhiv u Shetlandu preuzeo je ulogu čuvara administrativne dokumentacije, ali i, zahvaljujući viziji, stavu i posvećenosti spomenutih mještana, bogate povijesne zbirke. Jak antikvarski interes i razborit prinos nekolicine mještana Shetlanda, stvorili su vrijednu kolekciju Shetlandskog arhiva, na koju se fokusira ovaj članak. Autorica zaključuje kako je upravo taj antikvarski interes u Shetlandu, koji je započeo u ranim godinama 19. st, kombiniran s akademskom radoznalošću izvan otoka, imao veliku ulogu u razvoju arhivske službe. Pokazalo se da su to ključni elementi koji su osigurali očuvanje povijesnih zapisa od kojih su se formirale prve zbirke Arhiva u Shetlandu.

Sedmi članak, »*Paid eight guineyes for an index: the origins of the Hull History Centre (»Plaćeno osam gvineja za registar«: podrijetlo Povijesnog centra Hull)* Paula Leavera, nastao je u svijetlu stogodišnje obljetnice osnivanja prve mjesne pismohrane u Britaniji. Autor u članku raspravlja kako je jedna posebna oblast, grad Hull, svojom dokumentacijom upravljao od 1700. Istražuje nastanak i razvoj triju ustanova grada Hull – Arhiva, Mjesne istraživačke knjižnice te Sveučilišta arhiva i posebnih zbirki – te okolnosti koje su ih dovele pod krov Povijesnoga centra Hull, otvorena 2010.

Naslov posljednjega, osmog, članka jest *Bedfordshire 1913–2013. The First County Record Office and how it has envolved to meet the challenges of the first 100 years (Bedfordshire 1913–2013. Prva regionalna pismohrana i kako se razvijala kroz izazove vremena u svojih prvih 100 godina)*, a njegov je autor James Francis John Collet-White. Bedfordshire je 1898. ustanovio Zapisnički odbor kako bi upravljao Prostorijom vlasničkih spisa (*Muniment Room*) u Gradskoj kući Bedford, koja čuva arhive Okružnih tromjesečnih sjednica i Savjeta. Godine 1913., dr. G. H. Fowler postaje predsjedatelj Odbora te 1914. osniva malu Prostoriju vlasničkih spisa, odnosno prvu malu pismohranu. Njegovo djelo, *The Care of County Muniments*, bilo je vrlo utjecajno prilikom sličnih inicijativa u drugim mjesnim upravama. Porastom broja i vrste gradiva u Bedfordshireu raslo je i značenje pismohrane. Godine 1932. F. G. Emmison postavljen je za asistenta Fowleru. Zajedno su radili

na poboljšanje publiciteta samog ureda, obuci budućih arhivista i istraživanju znanstvene uporabe lokalnih zemljovida, zbog čega je ured imao ulogu stožera na nacionalnoj razini sve do 1938., kad su osnovani veći i bolji uredi. Autor je u radu istražio i ulogu kasnijih mjesnih arhivista Joycea Godbera i Patricie Bell u povećanju broja zaposlenika, katalogiziranju i indeksiranju po uzoru na dobro rukovođene pismohrane te uspjehe i promašaje njihovih nasljednika u često nezahvalnim financijskim okolnostima.

Nakon navedenih članak slijede nekrolozi Patriciji Bell (1926–2012) i Alanu Franku Cirketu (1921–2013).

Posljednju seriju radova čini rubrika *Recenzije knjiga*, a donosi sljedeće prikaze: Shenton, Caroline. *The day Parliament burned down*. Oxford: Oxford University Press, 2012 (Valerie Johnson); Martin Brett, Philippa Hoskin i David Smith. *Facsimiles of English Episcopal Acta, 1085–1305 (English Episcopal Acta Supplementary Volume 1)*. Oxford: Oxford University Press for the British Academy, 2012 (Aron Hope); Raymond, Stuart A. *The willa of our ancestors: a guide for family and local historians*. Barnsley: Pen and Sword Family History, 2012 (Jonathan Pepler); Carpenter, Julie. *Project management in libraries, archives and museums: working with government and other external partners*. Oxford: Chandos Publishing, 2011 (Rose Roberto); Brunskill, Charlotte i Demb, Sarah R. *Records management for museums and galleries: an introduction*. Oxford: Chandos Information Professional Series, 2012 (Nicholas Donaldson); Terras, Melissa M. *Digital images for information professional*. Farnham: Ashgate, 2008 (Aidan Robertson); Zamon, Christina. *The lone arranger, succeeding in a small repository*. Chicago: IL, Society of American Archivists, 2012 (Michele Losse).

Časopis završava prikazom izložbe koja je otvorena u Belfastu u proljeće 2011. U Nacionalnom arhivu Sjeverne Irske otvorena je izložba s djelomično stalnim postavom radi promicanja i opisivanja arhivskih zbirki u posjedu Nacionalnog arhiva Sjeverne Irske. U izložbi pod nazivom *A century of change, conflict and transformation (Stoljeće promjena, sukoba i transformacije)* zaposlenici Nacionalnog arhiva Sjeverne Irske pokušali su ilustrirati i raspraviti složenu suvremenu povijest Sjeverne Irske u 20. stoljeću, umjesto fokusiranja na određeni događaj ili osobu.

Ljerka Vuk

Archives and Manuscripts, 40, 3(2012); 41, 1-3(2013)

U broju 3 iz 2012. časopisa *Archives & Manuscripts* sadržane rubrike *Editorial (Uvod)*, *Articles (Članci)*, *Reflections (Razmišljanja)* i *Reviews (Prikazi)*. U *Editorialu* urednik Sebastian Gurciullo predstavlja broj progovarajući o svakom pojedinom članku. Naslanjajući se na članak Sigrid McCausland, u kojem se